

مجموعہ سنون

از

منیف پاشا

ناظر معارف عومیہ سابقا

هر شهر عربی ابتدا سنده چیتار رساله موقوتہ

برنجی سنہ

جزؤ ۱ ربيع الاول

استانبول

آغو بیان خانہ آرمیان مطبعہ سندہ نومرو ۱۳

۱۳۰۰

کامل افندی	۱۴ + آفاق
سلیمان آصف افندی	۱۵ + مجامع فنون
خیری افندی	۱۶ ۳ سها
وصاف و عارفی افندی	۱۷ + محاضرات مقتطفات
وهبی افندی	۱۸ + مدرسه فنون
صرافیم افندی	۱۹ ارمغان
" "	۲۰ + ترقی معارف
شمس الدین افندی	۲۱ مکتب
اوخانس بالقجیان افندی	۲۲ فلک

علم اخلاق

علم اخلاق متأخرین عندند علم حکمتک مرکب اولدیغی
 درت قسمک بریسیدر. دیگر اوچی علم روح و علم منطق و الهیاتدر.
 علم روح انسانک عقل و حس و اراده صاحبی اولدیغنی
 اثبات ایدر و علم منطق عقلک اتباع ایتسی لازم اولان قواعدی
 کوسترر. علم اخلاق دخی اراده ایچون قواعد وضع و تعیین ایدر.
 یعنی اراده مز حرکات و سکنا تنده سربست براغلیوب هر حالده
 رعایت ایتسی لازم کلان قاعده لری کوسترر. دقت و تجربه ایله
 یلورز که روحک افعالنده حرکات ارادیه واردر. بونکله برابر
 ادراک ایدرز که اراده نک اخلاق تغییر اولنور برنوع حرکاتی اولوب
 بونلرک بعضلری ممدوح و بعضلری مذمومدر. بومدوح و مذموم

اولان حرکتلر دخی عملجه نظام و خیر فکرینه مطابق یا خود
غیر مطابق اولسندن عبارتدر.

کائناتی ترکیب ایدن موجودات بیننده بی حد و حساب
مناسبتلر وارددر. بونلرک امور معنویه یه مبنی اولنلرندن بری دخی
حقوق و وظائف مناسبتیدر که بونلر دائما یکدیگرینه قارشو لازم
و ملزوم قیلندندر یعنی حقوق اولان یرده مطلقا وظائف اولدیغی
کبی وظائف اولان یرده دخی مطلقا حقوق وارددر.

خالق تعالینک مخلوقاتی اوزرنده برچوق حقوق طبیعیه سی
اولوب انسانک کندو خالقنه قارشو اولان وظیفه لری اشته
بو حقوقدن تولد ایدر. انسانلرک دخی یکدیگرینه قارشو بعض
حقوق طبیعیه لری وارددر که بونلره رعایت اولنمق لازمدر.
یعنی بنی نوعنک مال و جاننه و حریت و ناموسنه خلل کتورمامک
انسانک وظیفه سیدر. دیمک اولور که موجوداتک یکدیگرینه
قارشو حقوق عارضی و اتفاقی اولیبوب فطری و طبیعیدر. بو حقوق
اخلال ایتمک نظام عالمی بوزمق و عقله سوء قصد کبی برجنایت عظیمه
ارتکاب ایتمکدر. یعنی یا بلسی لازم اولان شیئک عکسنی یایمق و خیر
معنوی خلافنه حرکت ایتمک و وظیفه سنی طایمق دیمکدر. انسانی
کرک نفسنه و بنی نوعنه و کرک خالقنه قارشو عقل سلیمک کوسر تدبکی
قواعد اتباع ایتدیرمک حقوق مقدسه الهیه دندر. بناء علیه خالق
تعالی حضرتلرینک او امرینه مطاوعت و نواهیسنندن مجانبت
انسانه کوره اهم وظائفدر.

حقوق وظائف سبی و مبنی علمیدر. فقط وظائف عمل ایله
وجوده کلمک لازمدر. و عمل ایسه فاعل مختار اولان اراده نک

حرکتیله فعله کلور . اشته علم اخلاق یا خود تعبیر دیگرله علم وظائف ارادهیه قواعد تعیین ایدن بر علم علی دیمک اولور .
 علم اخلاق موضوعی یا شلیجه وظائفدن عبارت اولدیغی جهتله بوکا بر منوال محرر علم وظائف دخی دینله بیلور . مع مافیه بو تعریف افرادینی جامع اوله مز . چونکه اخلاق انسانیه متعلقانک جمله سنی شامل دکدر .

بر نوع حرکت واردر که بوکا وظیفه دینله میوب کالات اخلاقیه دن عد اولنق اقتضا ایدر : فتوئمنده بر فدا کارلق وقهر مانجه بر اخلاص کبی فضائل اخلاقیه متعلق بعض افعال بو قیلندیر . انسان بویله بر حرکتده بولندیغی حالده بروظیفه اجرا ایش اولز . چونکه بوکا قطعاً مجبور دکدر . مع مافیه بو حالده اختیار اولنان حرکات اخلاقیه ممدوح برشیدر . علم اخلاق افعاله حرکات ممدوحه اجرا سنده ارادهیه رهتالق ایدر بر علمردیو تعریف اولنور سه افرادینی جامع اولور . هر نه ایسه علم اخلاق موضوعی وظائف مختلفه انسانیه نک ماهیت و انواعیدر . فقط انسانک وظائفی اجرایه مجبور اولسی بر رابطه معنویه یعنی مقام الوهیه بر نسبت تدارکنه متوققدر .

واقعا وظیفه نک مبنی علیهی خیر و شرک تمیزی ایسه ده بونک خالصانه و هر درلو اغراض نفسانیه دن بری اوله رق اجرا سی مجرد حکیم علی الاطلاق اراده علیه سنه مبنی اولمیدر .

کاشانک خالق اولان جناب حق هر درلو کالات ایله متصف بر ذات جلیل الشاندر که عدالت الهیه سی اقتضا سنجه مخلوقاتنه لیاقت و استحقاق لرینه کوره معامله ایدر . فقط بو معامله نسبییه

عالم دنیاده هر وقت حصوله کلز . دیمک اولور که بر عالم آخرت وارد و بو عالم آخرتده اخلاقجه اولان عملرینک مکافات و مجازاتی کوره جکدر . هر برقاعده اخلاقیه که وجود الهی و نشئه آخری حقیقتلرینه مربوط و مستند اولیه بالطبع بی اساس و غیر مکمل اولق لازم کلور . بویله برقاعده اخلاقیه بر اساس قوییه مستند اولمز یا خود ضمننده کافی مجازات و مکافات بولمز ایسه بالطبع حکمسنز و تاثیر سنز قالور . اشته بو حکمنه مبنیدر که هیچ بر زمان و مکانده دینه مستند اولمیان بر دولت تشکیلی ایتماشد . بالاده بیان اولندیغی وجهله اگرچه اخلاق اراده بی خیره سوق ایتک و بالخصوص وظائفی اجرا ایتکدن عبارت ایسه ده افعال اخلاقیه حدوثده عقل و حسک دخی مدخلری وارد . فقط بو حال فاعل مختارلق تقدیرنده اولور .

علم اخلاق وظائف اصلیه سی ایکییه منقسمدر . بریسی اخلاق عمومییه دیگر یی اخلاق خصوصیه در . بونلرک برنجیسنه علم وظائف عمومییه و ایکنجیسنه علم وظائف خصوصیه دخی دینله یلور .

اخلاق عمومییه اولافعاللرک اسبابی تدقیق ایدر ثانیاً هر درلو اخلاق حقیقی اساسلرینی وضع ایدر . بو اساسلر دخی اخلاق قواعدینک ادراکی و وظیفه فکری و خیر و شرک تمیزنی و مجبوریته معنویه و سائرده عبارتدر . ثالثاً وظیفه نک اجرایی یا خود اخلاق منتج اوله جنغی احوالی تعیین و بیان ایدر .

اخلاق خصوصیه به کلنجه بونک اساسی اخلاق عمومییه داخلنده در . انسانک بشقه لری ایله مناسبات مختلفه سنه کوره واقع

اولان عملیدر . بومناسبتلر انسانك جناب حقّه و كندو نفسنه
و ابنای جنسنه قارشو اولان مناسبتلر یدر .
اشته بروجّه ایجاز بیان اولسان حقابق علم اخلاقك
موضوعیدر و بونلر ایلروده علی الترتیب تفصیل ایدیله جكدردر .

سیلان اطه سی

معلوم اولدیغی اوزره مؤخرأ خطه مصریه ده وقوعه كلان
حالات مكدره نتایجنسدن اوله رق عراقی پاشا ایلّه بعض رققاسی
هندستان م لكندن سیلان اطه سنه نفی اولنمش اولغله محل مذ كورك
جغرافیه و تاریخنه دائر بعض معلومات اعطاسی مناسب حال عد
اولندی .

اشبو جزیره عربلر سرندیب دخی دیرلر . هند لساننده
(سینغالا) یاخود (سینغالا دووی پا) دینلور . سیلان لفظی سینغالا
محرفی اولدیغی کبی سرندیب دخی سینغالا دووی پا غلطیدر .

سیلان اطه سی هند نیم جزیره سنك جهت جنوبیه سنده كنك
نهر ينك برو طرفنده واقعدر . هند ساحلی ایلّه آره سنده پالق بوغازی
واردر كه بوده تقریباً یوز كيلومتر وعرضنده در . بو جزیره نورك شككنده
اولوب سطح مربعی برملیون یوزيك كيلومتر و در و نفوسی تقریباً یکی
ملیونه بالغ اولور . مذ كور بوغاز پك صیغدر . حتی جذرا ائاسنده
صولری بردرجه چكیلور كه عاداتاً ماشیاً مرور اولنه بیلور . و بوكا
آدم كوپرسی دیرلر . اشته بوسسبیه مینی جزیره نك اطرافنده سیر
سفائن غایت مشكدر .